

Trends and Factors Associated with Child Marriage Among Girls in Indian Subcontinent Countries

Elham Shirdel^{1✉}

1. Corresponding Author: Assistant Professor of Social Sciences, University of Sistan and Baluchestan, Zahedan, Iran.
Email: eshirdel@lihu.usb.ac.ir

Article history Received: 13 August 2024

Received in revised form: 14 April 2025

Accepted: 07 June 2026

Published online: 21 March 2026

Abstract

Child marriage as an anti-human rights behavior has irreparable consequences in the mental, physical, social, and economic dimensions of girls. This study analyzes the rate, trends, and factors related to child marriage using secondary analysis of World Bank and UNICEF data in eight countries of the Indian subcontinent with Excel and Spss software. The findings of this research showed that child marriage is a common problem in the Indian subcontinent. Bangladesh and Nepal have the highest percentage of child marriages, and Maldives, Sri Lanka, and Myanmar have the lowest. The general trend of child marriage in the last 25 years among the eight countries of the Indian subcontinent has downward changes. The highest rate of child marriage occurs in the poor, uneducated, and rural classes. Also, the current research findings indicate that with the increase of the gross national income, human development, fertility, and the reduction of poverty and gender inequality, mutually the social and economic disparities have also decreased. As a result, the number of female child marriages has decreased. Patterns and policies should widely promote the prohibition of marriage before the age of 18 with targeted and supportive interventions for disadvantaged groups.

Keywords: Child marriage, inequality, marriage, girls, Indian subcontinent.

1. Introduction

Child marriage is a human rights violation that has irreparable consequences in the emotional, physical, social and economic dimensions of girls' lives. Child marriage is a marriage performed by a person who has not yet reached the age of puberty or maturity intellectually, emotionally, biologically and psychologically (Fatima, 2023). In countries of the Indian subcontinent, a marriage between two people who have not reached their legal age is called child marriage. Child marriage affects both girls and boys, but it disproportionately and negatively affects the lives of girls, and they are more likely to marry at a younger age than boys, especially in South Asia. Each year, approximately 12 million girls around the world are married as children (UNICEF, 2022). Half of the world's child marriages occur in South Asia (Sabarmani et al., 2022). More than a quarter of the world's children (under 18 years of age) live in South Asia, in the countries of Myanmar, Bangladesh, Bhutan, India, Maldives, Nepal, Pakistan and Sri Lanka (UNICEF, 2023). Despite the observed decline in child marriage in South Asia, the practice remains widespread and often high in some areas. This phenomenon is a serious public health and child rights issue, especially in low- and middle-income countries. Early marriage affects the overall health, social health and psychological well-being of girls. Therefore, this study seeks to identify the trends and factors influencing child marriage in countries of the Indian subcontinent.

2- Research Methodology

This study analyzes the rate, trend, and factors associated with child marriage using secondary analysis on longitudinal data extracted from the World Bank, United Nations Development Program, UNICEF in eight countries of the Indian subcontinent. Data were collected over a 5-year period from 1994 to 2019 from national surveys on child marriage and socio-economic indicators of the Indian subcontinent, including eight countries (India, Bangladesh, Pakistan, Nepal, Myanmar, Sri Lanka, Bhutan, and Maldives). Excel and SPSS software were used to analyze the data. The social, demographic, and economic indicators of the countries studied in this study include 6 indicators: poverty line, gross domestic product, human development, gender inequality, fertility, and child marriage. These indicators were recorded by the World Bank, the United Nations Development Program, and UNICEF in various countries and were collected and analyzed during the time periods considered in this study.

3- Discussion

In this study, the rate and trend of child marriage was examined in the Indian subcontinent for a period of 5 years from 1994 to 2019. The findings of the study show that child marriage is a common problem in the Indian subcontinent. Based on raw statistics of the number of women married before the age of 18, the highest rate of child marriage occurred in India, Bangladesh, Pakistan, Nepal, Myanmar, Sri Lanka, Bhutan, and Maldives, respectively. However, in terms of the ratio of the number of women married before the age of 18 to the population of young women in that country, it can be said that the lowest rate of child marriage was in Maldives, Sri Lanka, and Myanmar, respectively, and the highest rate of child marriage was in Bangladesh and then Nepal. The overall trend of child marriage in the last 25 years among the eight countries has shown downward changes. Maldives has had the highest rate of decrease in child marriage among the countries. Next in order, India, Bangladesh, and Nepal have had the highest rate of decrease in child marriage during the last 25 years. Myanmar and Sri Lanka have shown the lowest rates and little change in child marriage trends in the last 25 years. In the Indian subcontinent, inequality in child marriage is observed based on education, wealth and residence. Child marriage of girls is higher among disadvantaged groups and lower economic classes. And there is a higher rate of child marriage among women with little or no education and poor and rural families. Therefore, cultural and social factors also play an important role in this regard. In many societies, early marriage is accepted as a social norm and girls are encouraged to marry at an early age due to social and economic pressures. Also, the results of the Pearson correlation test show that there is a significant relationship between socio-economic indicators of countries and child marriage. For example, as gross national income, human development, and poverty levels, gender inequality and fertility rates increase, the rate of child marriage also decreases. Based on the results of the correlation test between variables, it can be said that the gender inequality index, human development, and gross national income have the highest correlation with the rate of child marriage in the countries of the Indian subcontinent, respectively.

4-Conclusion

The results of this study indicate that child marriage is a widespread and serious problem in the Indian subcontinent. In this region, social and economic inequalities strongly influence the trend of child marriage. In fact, the highest rate of child marriage occurs in the poor, uneducated and rural classes, and these girls experience double inequality. A study of the trend of child marriage in the Indian subcontinent showed that a significant decrease has occurred in countries such as the Maldives, India, Bangladesh and Nepal since the 1990s, with the Maldives experiencing the largest decrease. The downward trend in child marriage indicates that these inequalities have generally decreased in the past decade. The lower the economic, gender and social inequalities, the higher the level of development of that country and the lower the incidence of child marriage. The sum of these conditions shapes norms, financial poverty, cultural poverty, the trend of child marriage and the experience of early pregnancy in girls (Septiaram et al., 2019). In order to reduce child marriage, there is a need for targeted and supportive interventions for disadvantaged groups and the promotion of laws prohibiting marriage before the age of 18. In general, improving economic, social and cultural indicators at the micro and macro levels can help reduce child marriage.

5- Resources

- Agrawal, Kirti. (2018). Causes and prevention of child marriage in india. *Journal of emerging technologies and innovative research*. 5(4), 105-107.
- Akbari M. & Pourghanbar M. (2019). Early marriage of girls in urban areas of Iran during two decades Forty-fifties (Case Study of Tehran). *Journal of Historical Sociology*, 11 (1), 23-44.
- Bahrami, V., Haghi Kramolahi, M. & Ghorbani, A. (2023). Grounded theory of early marriage foundation for girls in Poldokhtar city(Case of study: Zivodar villages). *Socio-Cultural Strategy*, 11(4), 473-508.
- Banlanjo, Ngoran. (2022). Cultural Pedogamy: Towards an Eco-Cultural Theory of Early (Child) Marriage. *European Journal of Humanities and Social Sciences*. 2. 98-102. 10.24018/ejsocial.2022.2.6.334.
- Batyra, E. & pesando, L. M. (2021). Trends in child marriage and new evidence on the selective impact of changes in age-at- marriage laws on early marriage. *ssm - population Health*, 14:100 _ 118.
- Burgess RA, Jefery M, Otero SA, Rose-Clarke K, Devakumar D. (2022). Overlooked and unaddressed: a narrative review of mental health consequences of child marriages. *PLOS Global Public Health*, 2(1): e0000131.
- Cordova-Pozo, K.L., Anishettar, S.S., Kumar, M. *et al.*(2023). Trends in child marriage, sexual violence, early sexual intercourse and the challenges for policy interventions to meet the sustainable development goals. *Int J Equity Health*, 22(250): 1-12.
- Eeltejae, E. & Azizzadeh, M. (2016). A survey on Economic and Cultural Determinants of Marriage Age in Iran: a Cross-Province Study. *Sociological Cultural Studies*, 7(3), 1-18.
- Elnakib S., Paina L., Attal B., *et al*(2023). Incidence of child marriage among refugees and internally displaced persons in the Middle East and South Asia: evidence from six cross-sectional surveys, *BMJ Open*, 13:e070056. doi: 10.1136/bmjopen-2022-070056.
- Fan, S., Koski, A. (2022). The health consequences of child marriage: A systematic review of the evidence. *BMC Public Health*, 22, 309.
- Farahmand, M., Danafar, F. & Poorebrahimabadi, M. (2021). Analysis of the marital experiences of the spouse's child: Emotional-intellectual and powerless fusion. *Journal of Contemporary Sociological Research*, 9(17), 115-145.
- Fatimah, S. (2023). Trends And Impacts Of Child Marriage In A Psychological Perspectives (Case Study in Tuban Regency). *Al Hakam: The Indonesian Journal of Islamic Family*, 3(1):65-77. doi: 10.35896/alhakam.v3i1.497
- Fernandes, Muriel. (2023). Child Marriage in India: A Sociological Review. *Integrated Journal for Research in Arts and Humanities*. 3. 171-176. 10.55544/ijrah.3.5.15.
- Gaye, Amie & Klugman, Jeni & Kovacevic, Milorad & Twigg, Sarah & Zambrano, Eduardo. (2010). *Measuring Key Disparities in Human Development: The Gender Inequality Index*. United Nations Development Programme.
- Hasanifar, A. , Nazerian, N. & Tavasoli, M. (2018). Anthropological survey on marriage ceremonies in Iran and India. *Journal of Subcontinent Researches*, 10(34), 109-128.
- International Institute for Population Sciences (2017). *National Family Health Survey (NFHS-4) 2015–2016*. International Institute for Population Sciences (IIPS), Mumbai, India, pp. 791–846.
- John NA, Kapungu C, Sebany M, Tadesse S. (2022). Do gender-based pathways influence mental health? Examining the linkages between early child marriage, intimate partner violence, and psychological well-being among young Ethiopian women (18–24 years Old). *Youth Soc*. 11(2):104–23.
- John, N. A., Edmeades, J., Murithi, L., Barre, I. (2018). Child marriage and relationship quality in Ethiopia. *Culture, Health & Sexuality*, 21(8), 853-866. doi:10.1080/13691058.2018.1520919.
- Kidman, R.(2017). Child marriage and intimate partner violence: A comparative study of 34 countries. *Int. J. Epidemiol*. 46, 662–675.
- Kohno, A., Techasrivichien, T., Suguimoto, S.P; Dohlui, M., Nik farid, N. D; & Nakayama, T. (2020). Investigation of the key factors that in fluence the girls to enter into child morriage: A meta-synthesis of qualitative evidence. *PloS one*, 15(7): e0235959.
- Kyari GV, Ayodele J. (2014). The socio-economic effect of early marriage in North Western Nigeria. *Mediterranean J Soc Sci*. 5(14):582.

- Lowe, M., Joof, M., Rojas, B.M.(2022). Social and cultural factors perpetuating early marriage in rural Gambia: An exploratory mixed methods study. *F1000Research*, 8, 1949.
- MacQuarrie, Kerry L. D., Christina Juan, and Thomas D. Fish. (2019). Trends, Inequalities, and Contextual Determinants of Child Marriage in Asia. *DHS Analytical Studies*, 69. Rockville, Maryland, USA: ICF.
- Pourabbasi, S., Kord-Zanganeh, J. & Sharifi, M. (2023). Determinants of Women's Early Marriage in Ahvaz District, Iran. *Journal of Population Association of Iran*, 17(34), 179-206.
- Pourtaheri A., Sany SBT., Aghae MA., Ahangari H., Peyman N.(2023). Prevalence and factors associated with child marriage, a systematic review. *BMC Womens Health*. 23(1):531. doi: 10.1186/s12905-023-02634-3.
- Psaki, Stephanie & Melnikas, Andrea & Haque, Eashita & Saul, Grace & Misunas, Christina & Patel, Sangram & Ngo, Thoai & Amin, Sajeda. (2021). What Are the Drivers of Child Marriage? A Conceptual Framework to Guide Policies and Programs. *Journal of Adolescent Health*. 69. S13-S22. 10.1016/j.jadohealth.2021.09.001.
- Sabzehei, M. T. & Kokabi Zaker, S. (2023). Reasons, contexts and consequences of underage marriage from standpoint of married school girls. *Journal of Contemporary Sociological Research*, 24, 29-58.
- Sekine, K.; Hodgkin, M.E.(2017). Effect of child marriage on girls' school dropout in Nepal: Analysis of data from the Multiple Indicator Cluster Survey 2014. *PLOS ONE*, 12, e0180176.
- Septiarum, R.; Suwarni, L.; Alamsyah, D.(2019). Unwanted Pregnancies and Early Marriage Child Aged 13–18 Years. *Indian J. Public Health Res*, 10, 1792–1797. 10.37506/v10/i12/2019/ijphrd/192125.
- Singh, S.& Kaur, M. (2023). Child marriage in India: The Chains of Tradition. *Educational Administration: Theory and Practice*. 30. doi: 10.53555/kuey.v30i1.5181
- Siniša, Franjić. (2018). Adolescent Pregnancy is a Serious Social Problem. *Journal of Gynecological Research and Obstetrics*. 4. 006-008. 10.17352/jgro.000049.
- Svanemyr J., Chandra-Mouli V., Raj A., [Travers E.](#) & [Sundaram L.](#) (2015). Research priorities on ending child marriage and supporting married girls. *Reprod Health*, 12:80.
- Tambe, A. (2022). Review of the book *Sex, Law, And The Politics Of Age: Child Marriage In India, 1891–1937*[by Ishita Pande]. *The Journal of the History of Childhood and Youth*. 15(2), 341-343.
- UNICEF (2024). The Child Marriage Data Portal. Available at: <https://childmarriagedata.org>.
- UNICEF .(2022). Child marriage is a violation of human rights, but is all too common. <https://data.unicef.org/topic/child-protection/child-marriage>.
- UNICEF(2021). Child marriage. Available at: [https:// data.unicef.org/topic/child-protection/child-marriage/](https://data.unicef.org/topic/child-protection/child-marriage/).
- UNICEF. (2016). Mapping of Child Marriage Initiatives in South Asia. UNFPA: New York.
- UNICEF.(2020). Child Marriage around the World. Available online: <https://www.unicef.org/stories/child-marriage-aroundworld>.
- UNICEF.(2021). Towards ending child marriage: Global trends and profiles of progress. New York: UNICEF.
- United Nations Children's Fund (2018). Child Marriage: Latest trends and future prospects. New York: UNICEF.
- United Nations Development Programme(2024). Gender Inequality Index (GII). Available at: <https://hdr.undp.org/data-center>.
- United Nations Development Programme(2024). Human Development Index (HDI). Available at: <https://hdr.undp.org/data-center>.
- Vaisi Nab, F., Babaei Aghdam, F. & Ebrahimzadeh Asmin, H.(2014). The Comparative study of Human Development Index situation in the subcontinent countries. *Journal of Subcontinent Researches*, 5(17), 153-170.
- Wahhaj, Z. (2015). A theory of child marriage. *Research Papers in Economics*, University of Kent.
- World Bank Group(2024). DataBank, Metadata Glossary. Available at: <https://databank.worldbank.org/metadataglossary/>

Cite this article: Shirdel, E. (2026). Trends and Factors Associated with Child Marriage Among Girls in Indian Subcontinent Countries. *Journal of Subcontinent Researches*, 18(50), 277-298.

DOI: [10.22111/JSR.2025.49553.2451](https://doi.org/10.22111/JSR.2025.49553.2451)

روند و عوامل مرتبط با کودک همسری بین دختران در کشورهای شبه قاره هند

الهام شیردل^۱

۱. نویسنده مسئول: استادیار گروه علوم اجتماعی، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران. رایانامه: eshirdel@lihu.usb.ac.ir

چکیده

کودک همسری یک رفتار ضد حقوق بشر است که پیامدهای جبران ناپذیری در ابعاد احساسی، جسمانی، اجتماعی و اقتصادی زندگی دختران دارد. این مطالعه، میزان، روند و عوامل مرتبط با کودک همسری را در هشت کشور شبه قاره هند با روش تحلیل ثانویه داده‌های بانک جهانی و یونیسف مورد بررسی قرار می‌دهد. جهت تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار «اکسل» و «Spss» استفاده شد. یافته‌های این تحقیق نشان‌داد کودک همسری، یک مسئله شایع در شبه قاره هند است. بیشترین نسبت کودک همسری متعلق به کشور بنگلادش و نپال و کمترین میزان، متعلق به کشور مالدیو، سریلانکا و میانمار است. روند کلی کودک همسری در ۲۵ سال اخیر بین هشت کشور شبه قاره هند حاکی از تغییرات نزولی بوده است. بیشترین میزان کودک همسری در طبقات فقیر، فاقد تحصیل و روستایی رخ می‌دهد. همچنین، یافته‌های پژوهش حاضر حاکی از آن است با افزایش شاخص‌های درآمد ناخالص ملی، توسعه انسانی، باروری، کاهش سطح فقر و نابرابری جنسیتی به‌طور متقابل نابرابری‌های اجتماعی-اقتصادی کمتر شده و در نتیجه، میزان کودک همسری دختران روند نزولی یافته‌است؛ از این‌رو، الگوها و سیاست‌ها باید به‌طور گسترده منع ازدواج قبل از ۱۸ سالگی را در کنار مداخلات هدفمند و حمایت‌گرایانه برای گروه‌های محروم ترویج کنند.

کلیدواژه‌ها: کودک همسری، نابرابری، ازدواج، دختران، شبه قاره هند.

۱- مقدمه

کودک همسری که به‌عنوان ازدواج زودهنگام نیز از آن یاد می‌شود، نقض جدی حقوق بشر و رفتار مضر است که کودکان را در معرض خطر خشونت، استثمار و سوءاستفاده قرار می‌دهد. ازدواج کودکان، به ازدواج‌های رسمی و اشکال غیررسمی اطلاق می‌شود که در آن یک یا هر دو طرف زیر ۱۸ سال سن دارند (یونیسف، ۲۰۱۶ و ۲۰۲۰). همچنین، ازدواج کودکان ازدواجی است که توسط فردی انجام می‌شود که هنوز از نظر فکری، عاطفی، زیستی و روانی به سن بلوغ یا بلوغ نرسیده است (فاطمی، ۲۰۲۳). در کشورهای شبه قاره هند، به ازدواج بین دو فردی که به سن قانونی خود نرسیده‌اند، کودک همسری می‌گویند. این رسم هزاران سال است که در هند وجود داشته‌است. علی‌رغم قوانین جدید مبنی بر این‌که یک دختر حداقل ۱۸ سال سن داشته باشد تا قانونی ازدواج کند، درصد بالایی از زنان ۱۵ تا ۱۹ ساله قبلاً ازدواج کرده‌اند و نیمی از آن‌ها که ازدواج

مطالعات شبه‌قاره، دوره ۱۸، شماره ۵۰، ۱۴۰۵، صص ۲۹۸-۲۷۷.

تاریخ انتشار: ۱۴۰۵/۰۱/۰۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۵/۰۳/۱۷

تاریخ ویرایش: ۱۴۰۴/۰۱/۲۵

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۵/۲۳

استاد: شیردل، الهام. (۱۴۰۵). روند و عوامل مرتبط با کودک همسری بین دختران در کشورهای شبه قاره هند، مطالعات شبه‌قاره، ۱۸(۵۰)، ۲۷۷-۲۹۸.

DOI: [10.22111/JSR.2025.49553.2451](https://doi.org/10.22111/JSR.2025.49553.2451)

ناشر: دانشگاه سیستان و بلوچستان

© شیردل، الهام.

کرده‌اند زایمان کرده‌اند. این یکی از مهم‌ترین مشکلات اجتماعی و حقوقی است که امروزه جامعه هند با آن مواجه است. ازدواج کودکان هنوز در هند به دلایل مختلفی از جمله فقر، بی‌سوادی، بیکاری، فرهنگی، مذهبی و بسیاری موارد دیگر انجام می‌شود (سینگ و کائور، ۲۰۲۴).

ازدواج کودکان، بر دختران و پسران تأثیر می‌گذارد، اما به‌طور نامتناسب و منفی بر دختران تأثیر می‌گذارد و احتمال ازدواج آن‌ها در سنین پایین‌تر از پسران، به‌ویژه در جنوب آسیا، بیشتر است. ازدواج اجباری، ریشه در هنجارها و شیوه‌های سنتی مضر گذشته دارد که در طول نسل‌ها منتقل شده و اثرات ناتوان‌کننده‌ای بر کودک دختر، خانواده آن‌ها و جامعه دارد (لاو و همکاران، ۲۰۲۲).

کودک همسری یک مسئله اصلی بهداشت و حقوق کودک، در بسیاری از کشورهای با درآمد کم و متوسط است (کیاری و همکاران، ۲۰۱۴). به‌طور خاص، دختران روستایی و محروم در کشورهای با درآمد کم و متوسط، در برابر اثرات منفی ازدواج کودکان آسیب‌پذیرتر هستند (کوردوا پوزو و همکاران، ۲۰۲۳). مطالعات انجام‌شده در چند کشور نشان می‌دهد که ازدواج زودهنگام منجر به افزایش انواع خشونت زناشویی، طلاق، کاهش توانایی تصمیم‌گیری و کیفیت زندگی در زنان می‌شود (جان و همکاران، ۲۰۱۸). کودک همسر در ابعاد مختلف انسانی اعم از جسمی، اجتماعی، روحی و روانی، فرایند بلوغ را سپری نکرده است تا مسئولیت بزرگی را برعهده بگیرد. ازدواج کودکان، آثار و پیامدهای جبران‌ناپذیری از جمله ترک تحصیل، انزوای اجتماعی، مسئولیت فرزندآوری و نگهداری از کودک و استرس و پریشانی روانی را در بردارد (فرهمنند و همکاران، ۱۳۹۹). هر سال، تقریباً ۱۲ میلیون دختر در سراسر جهان در کودکی ازدواج می‌کنند (یونیسف، ۲۰۲۲). اگر تلاش برای جلوگیری از ازدواج کودکان تسریع‌نشود، طبق برآورد یونیسف، تا سال ۲۰۳۰ بیش از ۱۲۰ میلیون دختر دیگر در سنین کودکی ازدواج خواهند کرد. با وجود تلاش‌های جهانی، کاهش نرخ ازدواج کودکان در مناطق، کشورها و حتی در داخل کشورها یکسان نیست (یونیسف، ۲۰۲۱). با توجه به این که سن ازدواج در بافت‌های فرهنگی، اجتماعی و قومیتی متفاوت است و کشورهای شبه قاره هند به‌لحاظ جغرافیایی، فرهنگی و اقتصادی دارای شباهت‌های زیادی هستند، مقایسه روند کودک همسری و عوامل مرتبط با آن از رویکرد جامعه‌شناسانه، به شناخت جامع و سیاستگذاری منطقه‌ای بهتر در این کشورها کمک می‌کند.

۱-۱- بیان مسئله و سؤالات تحقیق

ازدواج کودکان به‌عنوان ازدواج قبل از ۱۸ سالگی تعریف می‌شود. کودک همسری در شبه قاره هند به‌عنوان پیوند افراد زیر سن قانونی ازدواج تعریف می‌شود که طبق قانون ازدواج کودکان در سال ۲۰۰۶، سن ۱۸ برای زنان و ۲۱ سال برای مردان است. از لحاظ تاریخی، این عمل ریشه‌های عمیقی در سنت‌های فرهنگی دارد که اغلب به‌عنوان یک تعهد خانوادگی به‌جای یک انتخاب شخصی تلقی می‌شود (سینگ و کوثر، ۲۰۲۴). در دوران استعمار بریتانیا، حداقل سن قانونی ازدواج برای دختران ۱۵ سال و برای پسران ۱۸ سال تعیین شده بود. پس از واقعه مرگ دختر یازده ساله ناشی از تجاوز توسط شوهر بزرگسالش، نیاز به وضع مقررات مربوط به ازدواج کودکان در هند بیشتر شد. قانون منع ازدواج کودکان در سال ۱۹۲۹ به‌عنوان یک تلاش قانون‌گذاری قابل توجهی برای مهار این عمل و اصلاح اجتماعی در مقابل منفعت‌گرایی استعماری حکومت بریتانیا تصویب گردید (تامب، ۲۰۲۲). سرشماری هند حاکی از آن است نسبت زنان در ازدواج کودکان از سال ۱۹۸۱ در هر دوره ۱۰ ساله کاهش یافته است.

نهاد ازدواج در میان تمامی هندوها و سایر ادیان، از درجه اهمیت واحدی برخوردار است و در همین رابطه، ازدواج در اکثر متون مذهبی هند به‌مثابه یک فریضه مذهبی آمده است؛ به‌طوری‌که اگر پدر و یا قیم دختری که به سن ازدواج رسیده تا سه سال پس از این مقطع او را به خانه بخت نفرستد، گناه بزرگی مرتکب شده است. سنین ازدواج در هند از نوزاد ۶ ماهه شروع

می‌شود و تا سنین بالا ادامه می‌یابد. هم‌اکنون در بسیاری از مناطق روستایی هند، نوزادان کوچک دختر و پسر را با برگزاری مراسم مذهبی به عقد و نامزدی یکدیگر درمی‌آورند (حسینی فر و همکاران، ۱۳۹۷). هند در گزارش سرشماری سال ۲۰۰۱ اعلام کرد، هیچ دختر متأهل زیر ۱۰ سال وجود نداشته و از ۵۹,۲ میلیون دختر ۱۰ تا ۱۴ ساله، ۱,۴ میلیون دختر متأهل و از ۶,۳ میلیون دختر ۱۵ تا ۱۹ ساله، ۱۱,۳ میلیون دختر متأهل وجود داشته‌است (آگراوال، ۲۰۱۸).

کودک همسری نقض حقوق بشر تلقی می‌شود و با پیامدهای نامطلوب بهداشتی، اجتماعی و اقتصادی متعددی همراه است (مک‌کوری و همکاران، ۲۰۱۹). در سراسر جهان، سالانه بیش از ۱۲ میلیون دختر در سنین پایین (زیر ۱۸ سال) ازدواج می‌کنند؛ یعنی حدود ۲۱ درصد از زنان جوان قبل از ۱۸ سالگی ازدواج می‌کنند (یونیسف، ۲۰۱۶ و ۲۰۲۰). بیش از یک‌چهارم کودکان جهان (زیر ۱۸ سال) در جنوب آسیا، در کشورهای میانمار، بنگلادش، بوتان، هند، مالدیو، نپال، پاکستان و سریلانکا زندگی می‌کنند (یونیسف، ۲۰۲۳). بیشترین تعداد دختران تحت‌تأثیر ازدواج کودکان (نیمی از ازدواج‌های کودکان در جهان)، در جنوب آسیا قرار می‌گیرند (سابرمانی و همکاران، ۲۰۲۲). چنان‌چه، یونیسف در جنوب آسیا ۲۵ میلیون ازدواج کودکان را تخمین می‌زند که در طول دهه گذشته جلوگیری شده‌است و نیاز بیشتری به اقدامات فوری برای جلوگیری و حذف این عمل تا ۲۰۳۰ وجود دارد (صندوق کودکان سازمان ملل متحد، ۲۰۱۸). بر اساس گزارش یونیسف (سال‌های ۲۰۰۷ تا ۲۰۱۷)، در میان زنان ۲۰ تا ۲۴ ساله در کشورهای کم‌تر توسعه‌یافته، ۱۲ درصد قبل از ۱۵ سالگی و ۳۸ درصد قبل از ۱۸ سالگی ازدواج کرده‌اند (یونیسف، ۲۰۲۱).

در سال‌های اخیر، آسیای جنوبی کاهش قابل‌توجهی در ازدواج کودکان، به‌ویژه در میان دختران زیر ۱۵ سال داشته‌است (یونیسف، ۲۰۱۶ و ۲۰۲۰). این کاهش عمدتاً در هند است که نرخ ازدواج کودکان از ۴۷ درصد در سال ۲۰۰۵ به ۲۷ درصد در سال ۲۰۱۶ کاهش یافته‌است (مؤسسه بین‌المللی علوم جمعیت، ۲۰۱۷). با این حال، علی‌رغم کاهش مشاهده‌شده ازدواج کودکان در جنوب آسیا، این عمل همچنان گسترده است و در برخی مناطق زیاد است. ازدواج قبل از ۱۸ سالگی در اکثر جوامع غیرقانونی محسوب می‌شود، اما با عوامل متعدد فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی از جمله فقر، بیسوادی و سنن فرهنگی مرتبط است و پیامدهای زیادی برای دختران دارد که چرخه‌های ناتوانی را تداوم می‌دهد (سوانمیر و همکاران، ۲۰۱۵؛ سینگ و کوثر، ۲۰۲۴). مناطق جغرافیایی یا گروه‌های فرهنگی خاص، نیازمند تلاش‌های هدفمندتر برای محافظت از کودکان در برابر ازدواج می‌باشد. همچنین تلاش‌های هدفمند باید عوامل مستعدکننده مرتبط با ازدواج کودکان در منطقه را در نظر بگیرند. جهت اجرای سیاست‌ها و برنامه‌هایی برای کاهش ازدواج کودکان، درک بهتری از چگونگی تغییر یا عدم تغییر ازدواج کودکان با رویکرد جامعه‌شناختی مورد نیاز است. تصمیم‌گیری در مورد سرمایه‌گذاری در زمینه پیشگیری و واکنش به ازدواج کودک، باید با بافت محلی و فرهنگی هماهنگ شود و روندهای گذشته و کنونی ازدواج کودکان در منطقه را نیز در نظر بگیرد. براین اساس، از آن‌جا که میزان قابل‌توجهی از مسئله اجتماعی کودک همسری در کشورهای شبه قاره هند رواج دارد، پژوهش حاضر به دنبال پاسخ به این سؤالات است: میزان کودک همسری در کدام کشورهای شبه قاره هند بیشتر است؟ روند کودک همسری بین این کشورها در بازه زمانی ۱۹۹۰ تا ۲۰۱۹ به چه شکل بوده است؟ و کدام عوامل اجتماعی در روند کودک همسری در این کشورها نقش‌آفرینی می‌کنند؟

۱-۲- اهداف و ضرورت تحقیق

با وجود کاهش جهانی، ازدواج کودکان همچنان یک مسئله رایج در کشورهای با درآمد کم و متوسط است. دختران به‌طور نامتناسبی تحت‌تأثیر کودک همسری با خطرات سلامتی، تحصیلات محدود و قدرت تصمیم‌گیری اندک قرار می‌گیرند (کوردوا پوزو و همکاران، ۲۰۲۳). ازدواج کودکان یک مسئله جدی بهداشت عمومی با پیامدهای ناگوار در سطح فردی و اجتماعی است (سابرمانی و همکاران، ۲۰۲۲). ازدواج کودکان با عوارض سلامت باروری و جنسی برای دختران، مانع رشد و سلامت

کلی آن‌ها می‌شود (فن و کوسکی، ۲۰۲۲). این عمل مضر به‌طور قابل توجهی بهترین منافع کودک دختر را در سطوح فردی، اجتماعی و ملی تضعیف می‌کند (فن و کوسکی، ۲۰۲۲).

چندین مسئله دیگر نیز از ازدواج کودکان ناشی می‌شود؛ مانند افزایش ترک تحصیل (سکین و همکاران، ۲۰۱۴)، افزایش خشونت زناشویی (کیدمن، ۲۰۱۷)، افزایش عوارض و مرگ‌ومیر مادران (سینیشا، ۲۰۱۸)، افزایش خطر حاملگی‌های ناخواسته (سپتیارم و همکاران، ۲۰۱۹). همچنین ازدواج زودهنگام، بهزیستی روانی دختران را تحت تأثیر قرار می‌دهد (جان و همکاران، ۲۰۲۲). محدودیت در فرصت‌های تحصیلی و شغلی به‌همراه سایر پیامدهای روانی و اجتماعی مانند: استرس، اضطراب و انزوای اجتماعی، بر بهزیستی و مشارکت آن‌ها در جامعه تأثیر می‌گذارد (برگس و همکاران، ۲۰۲۲). با این حال، مطالعه‌ای نیاز است که به‌طور جمعی و تطبیقی روند تغییر و عوامل اجتماعی کودک همسری را در کل منطقه شبه قاره هند تجزیه و تحلیل نماید. از این طریق می‌توان مداخلات خاص منطقه که منجر به کاهش ازدواج کودکان در در سراسر منطقه شود را شناسایی و هدایت نمود. اغلب تحقیقات انجام‌شده در بین چند کشور از جنوب آسیا نظیر «هند، نپال و بنگلادش انجام شده‌است، اما این تحقیق هشت کشور شبه‌قاره هند را مدنظر قرار می‌دهد و میزان و روند کودک همسری را در بین این کشورها با رویکرد جامعه-شناسانه بررسی و مقایسه می‌کند. همچنین عوامل اجتماعی مرتبط با روند کودک همسری را در طول دوره زمانی ۱۹۹۰ تا ۲۰۱۹ در کشورهای شبه‌قاره هند مورد بررسی قرار می‌دهد؛ از این‌رو، هدف این مطالعه شناسایی روند تغییر کودک همسری و عوامل مشترک اجتماعی مرتبط با آن در کشورهای شبه‌قاره هند از ۱۹۹۰ تا ۲۰۲۰ است.

۱-۳- روش تفصیلی تحقیق

این مطالعه، میزان، روند و عوامل مرتبط با کودک همسری را با استفاده از روش تحلیل ثانویه بر داده‌های طولی استخراج‌شده از بانک جهانی، برنامه توسعه سازمان ملل متحد، یونیسف در هشت کشور شبه‌قاره هند تحلیل می‌کند. داده‌ها در بازه‌های زمانی ۵ ساله از ۱۹۹۴ تا ۲۰۱۹ از پیمایش‌های ملی در حوزه کودک همسری و شاخص‌های اقتصادی و اجتماعی کشورهای شبه‌قاره هند شامل هشت کشور (هند، بنگلادش، پاکستان، نپال، میانمار، سریلانکا، بوتان و مالدیو) جمع‌آوری شد. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از اکسل برای رسم نمودار زمانی روند کودک همسری و مقایسه روند بین کشورهای شبه‌قاره هند استفاده گردید. همچنین، جداول دوتایی برای شناسایی الگوهای خاص کودک همسری براساس سه عامل تحصیلات، ثروت و محل سکونت دختران در کشورهای شبه‌قاره هند به‌کار گرفته شد. در نهایت، آزمون همبستگی پیرسون با استفاده از نرم‌افزار «Spss» رابطه بین شاخص‌های اجتماعی-اقتصادی کشورهای شبه‌قاره هند با روند کودک همسری را طی بازه‌های زمانی ۵ ساله از ۱۹۹۴ تا ۲۰۱۹ نشان داد. شاخص‌های اجتماعی، جمعیتی و اقتصادی کشورهای مورد مطالعه در این تحقیق شامل ۶ شاخص، خط فقر، تولید ناخالص داخلی، توسعه انسانی، نابرابری جنسیتی، باروری و کودک همسری است. این شاخص‌ها توسط بانک جهانی، برنامه توسعه سازمان ملل متحد و یونیسف در کشورهای مختلف سنجیده و در طی بازه‌های زمانی جمع‌آوری و ثبت گردیده است؛ بنابراین، جهت تعریف و اعتبار شاخص‌ها از بانک اطلاعاتی که داده‌های این پژوهش اخذ شده‌است بهره گرفته می‌شود.

کودک همسری: تعداد دختران و زنان ۲۰-۲۴ ساله که قبل از ۱۸ سالگی ازدواج کرده‌اند (یونیسف، ۲۰۲۴).

نسبت فقر ملی: درصد جمعیتی است که زیر خط فقر ملی زندگی می‌کنند. برآوردهای فقر در خط فقر ملی از داده‌های نظرسنجی خانوار جمع‌آوری و محاسبه می‌شود. داده‌ها از منابع رسمی دولتی جمع‌آوری می‌شوند یا توسط کارکنان بانک جهانی با استفاده از خط‌های فقر ملی (به‌عنوان مثال برای کشور خاص) محاسبه می‌شوند (بانک جهانی، ۲۰۲۴).

درآمد ناخالص ملی (GNI): درآمد ناخالص ملی تقسیم بر جمعیت میانسال است که با استفاده از روش اطلس بانک جهانی به دلار آمریکا تبدیل شده‌است. مجموع ارزش افزوده همه تولیدکنندگان مقیم به‌اضافه هرگونه مالیات بر محصول (با کاهش

یارانه) است که در ارزیابی تولید به اضافه خالص دریافتی‌های درآمد اولیه (گرامت کارکنان و درآمد دارایی) از خارج لحاظ نشده است. این شاخص به پول ملی محاسبه می‌شود و معمولاً برای مقایسه در بین اقتصادها با نرخ ارز رسمی به دلار آمریکا تبدیل می‌شود. برای کاهش نوسانات قیمت‌ها و نرخ ارز، از روش ویژه تبدیل اطللس توسط بانک جهانی استفاده می‌شود (بانک جهانی، ۲۰۲۴).

نرخ باروری کل: نشان‌دهنده تعداد فرزندان است که یک زن تا پایان سال‌های باروری خود به دنیا می‌آورد. نرخ باروری کل بر اساس داده‌های مربوط به تولدهای زنده ثبت شده از سیستم‌های ثبت حیاتی یا در صورت عدم وجود چنین سیستم‌هایی، از سرشماری‌ها یا بررسی‌های نمونه‌ای به دست می‌آید (بانک جهانی، ۲۰۲۴).

شاخص توسعه انسانی: محاسبه شاخص توسعه انسانی براساس شاخص‌های امید به زندگی، میانگین سال‌های تحصیل و استاندارد مناسب زندگی انجام می‌شود. توسعه انسانی، میانگین هندسی شاخص‌های نرمال شده برای هر یک از سه بُعد است. بُعد سلامت با امید به زندگی در بدو تولد ارزیابی می‌شود، بُعد تحصیلات با میانگین سال‌های تحصیل برای بزرگسالان ۲۵ سال و بیشتر و سال‌های مورد انتظار تحصیل برای کودکان در سن ورود به مدرسه اندازه‌گیری می‌شود. بُعد استاندارد زندگی با درآمد ناخالص ملی سرانه سنجیده می‌شود (برنامه توسعه سازمان ملل متحد، ۲۰۲۴؛ ویسی ناب و همکاران، ۱۳۹۲).

نابرابری جنسیتی (GII): یک معیار ترکیبی از نابرابری جنسیتی با استفاده از سه بُعد؛ سلامت باروری، توانمندسازی و بازار کار است. مقدار پایین این شاخص نشان‌دهنده نابرابری کم بین زنان و مردان است و بالعکس (برنامه توسعه سازمان ملل متحد، ۲۰۲۴).

۱-۴- پیشینه تحقیق

مطالعه بهرامی و همکاران (۱۴۰۱) با عنوان: "ازدواج زودهنگام دختران روستای زیودار شهرستان پل دختر" با روش‌شناسی کیفی نظریه زمینه‌ای انجام گرفت. نتایج این تحقیق نشان‌داد شرایط علی ناخودآگاه جمعی جنسیتی و دلهره از مجرد قطعی موجب شکل‌گیری پدیده محوری ازدواج زودهنگام به مثابه انقیاد در دختران می‌شود. شرایط زمینه‌ای شامل "نظارت اجتماعی محدودیت‌زا، تقدیرگرایی و هنجارهای اخلاقی" و شرایط مداخله‌گر نظیر "معاش‌گرایی و محاسبه‌گرایی، رقابت و ناکامی تحصیلی" بر استراتژی تسلیم و سازگاری دختران در ازدواج زودهنگام نقش دارد. نتیجه این فرایند به پیامدهای سلطه‌پذیری، خشونت جنسی، بازماندگی از تحصیل، بحران روحی و انگیزشی در زنان با ازدواج زودهنگام ختم می‌شود.

پورعباسی و همکاران (۱۴۰۱) به بررسی عوامل مؤثر بر ازدواج زودهنگام زنان شهرستان اهواز با روش پیمایشی می‌پردازند. در این تحقیق بیان شد در شهرستان اهواز ازدواج زودهنگام روند افزایشی داشته، به‌طوری‌که از ۲۹/۴ درصد در سال ۱۳۹۰ به ۳۲/۱ درصد در سال ۱۴۰۰ رسیده است؛ براساس این تحقیق، عواملی نظیر: نداشتن اختیار در انتخاب همسر، ازدواج با بستگان نزدیک و نگرانی والدین از دیر ازدواج کردن دختران و نگرانی از ارتباط پیش از ازدواج که ناشی از فرهنگ غالب و ازدواج‌های سنتی - خویشاوندی در شهر اهواز می‌باشد؛ ازدواج زودهنگام دختران را تشدید نموده است. مهمترین عوامل مؤثر در ازدواج زودهنگام دختران شهرستان اهواز به ترتیب تحصیلات، نوع ازدواج (اجباری/اختیاری)، نسبت خویشاوندی با همسر و محل سکونت است.

تحقیق سبزه‌ای و کوکبی‌ذاکر (۱۴۰۲) دلایل، زمینه‌ها و پیامدهای ازدواج زودرس را از دیدگاه دانش‌آموزان دختر متأهل دوره متوسطه بخش سردرود شهرستان رزن مورد بررسی قرار می‌دهد. براساس این تحقیق، دلایل ازدواج زودرس آن‌ها «مخاطره مجردي»، «ملاک‌های سنتی انتخاب همسر»، «رقابت»، «تقلید» و «چشم و هم‌چشمی»، «ازدواج خویشاوندی» و «باورهای سنتی» است. زمینه‌های خانوادگی و اجتماعی ازدواج زودرس این دختران را «طلاق یا فوت یکی از والدین»، «رسانه‌های جمعی» و «تخلف از قانون منع ازدواج با کودکان» ذکر می‌کنند. پیامدهای مثبت و منفی ازدواج زودرس از دیدگاه این دختران

«برزگسالی زودرس»، «ازدست‌دادن استقلال فردی»، «ترک تحصیل»، «تغییر روابط اجتماعی»، «تأیید عمومی» و «احساس متناقض رضایت و نارضایتی از زندگی» بود.

پژوهش التجائی و عزیززاده (۱۳۹۵) به بررسی تأثیر عوامل اقتصادی و فرهنگی بر سن ازدواج در ۲۸ استان ایران طی دوره ۱۳۸۳ تا ۱۳۹۳ پرداخته‌است. عوامل مؤثر بر سن ازدواج مورد بررسی در این تحقیق عبارت بودند از: بیکاری، تورم، رشد مخارج خانوار، سطح درآمد استان و تحصیلات. نتایج این تحقیق نشان‌می‌دهد افزایش متغیرهای تورم، بیکاری و رشد مخارج خانوار، موجب افزایش سن ازدواج مردان و زنان می‌شود؛ اما، بین متغیرهای تحصیلات و سطح درآمد استان با سن ازدواج رابطه معناداری وجود نداشت.

اکبری و پورقنبر (۱۳۹۸) در تحقیق خود در مورد "ازدواج زودرس دختران در مناطق شهری ایران در طی دهه‌های چهل و پنجاه شمسی (مطالعه موردی: شهر تهران)" به این نتیجه رسیدند که با افزایش فرایند نوسازی در حکومت پهلوی و رشد شهرنشینی، وضعیت اجتماعی زنان و سطح سواد و آموزش در جامعه شهری ایران ارتقا پیدا کرده‌است. از طرف دیگر، نرخ کودک همسری دختران کاهش یافته‌است.

مطالعه مک‌کوری و همکاران (۲۰۱۹) روند ساختار سنی ازدواج کودکان در چهار کشور آسیایی بنگلادش، هند، اندونزی و نپال را تحلیل می‌کند. این الگوها و روندهای خاص نابرابری ازدواج کودکان را در سه عامل اجتماعی-اقتصادی شامل: تحصیلات، ثروت و محل سکونت دسته‌بندی می‌کند. از دهه ۱۹۹۰ کاهش قابل توجه ازدواج کودکان در هر چهار کشور رخ داده است، اما سرعت تغییر به‌طور یکسان نبوده است. شیوع ازدواج کودکان عموماً ابتدا در سنین پایین کاهش می‌یابد و به دنبال آن میزان ازدواج در اواخر نوجوانی کاهش می‌یابد. هند بیشترین کاهش را در ازدواج کودکان تجربه کرده‌است، درحالی‌که ازدواج برای اکثر زنان در بنگلادش و نپال یک تجربه در دوران نوجوانی است. بیشترین ازدواج کودکان در بنگلادش و کمترین در اندونزی رایج است. هیچ گرایش قابل تشخیصی به سمت ازدواج نکردن وجود ندارد، بلکه فقط یک گرایش به سمت ازدواج تأخیری است. نابرابری در ازدواج کودکان عمدتاً در دهه گذشته بجز در نپال کاهش یافته‌است. با این حال، نابرابری‌های گسترده‌ای در زمینه تحصیلات زنان، ثروت خانوار و سکونت شهری-روستایی مشاهده می‌شود که ازدواج کودکان در میان گروه‌های محروم‌تر متمرکز شده‌است. این مطالعه شواهدی ارائه می‌دهد که از بازار ازدواج، ناامنی اقتصادی و محیطی و نظریه‌های انتشار ازدواج کودکان حمایت می‌کند. عوامل تعیین‌کننده دیگر مانند: تحصیلات، ثروت و ارزش سرمایه‌گذاری بیشتر در زیرساخت‌های اجتماعی، از جمله محیط هنجاری عادلانه‌تر جنسیتی را نشان می‌دهند.

پساکي و همکاران (۲۰۲۱) در مورد محرک‌های کودک همسری و طراحی سیاست‌ها و برنامه‌ها به این نتیجه رسیدند که عوامل در جامعه‌ای که کودکان زندگی می‌کنند در برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری متفاوت هستند و با شناخت آن‌ها می‌توان مداخلات درست برای کاهش کودک همسری انجام داد. آن‌ها با مطالعه سه کشور بنگلادش، نیجیریه و مالاوی ۵ عامل اصلی که با یکدیگر تعامل دارند و در کودک همسری نقش‌آفرینی می‌کنند را شناسایی کردند. این عوامل عبارتند از: هنجارهای اجتماعی، فقر، فقدان عاملیت، فقدان فرصت، بارداری یا ترس از بارداری. بر این اساس، این تحقیق عنوان می‌کند سطوح مختلف فرد، خانواده و ساختار جامعه در ازدواج کودکان نقش دارند.

سابرمانی و همکاران (۲۰۲۲) در مرور سیستماتیک مطالعات کودک همسری در جنوب آسیا بیان کردند عواملی که به‌طور پیوسته با ازدواج کودکان در جنوب آسیا مرتبط است، سکونت روستایی، سطح تحصیلات پایین، پیشینه اقتصادی ضعیف، قرارگرفتن کم در معرض رسانه‌های جمعی و مذهب (هندو و مسلمان در کشورهای خاص) بود. آن‌ها در نهایت به این نتیجه رسیدند که ازدواج کودکان ناشی از تأثیر متقابل نیروهای اقتصادی و اجتماعی است.

النائی و همکاران (۲۰۲۳) بروز ازدواج کودکان در میان جمعیت‌های آواره و میزبان در محیط‌های بحرانی بشردوستانه جیبوتی، یمن، لبنان و عراق در خاورمیانه و بنگلادش و نپال در جنوب آسیا را مورد بررسی قرار دادند. بنگلادش و عراق، خطر ازدواج کودکان بین جمعیت آواره داخلی و میزبان تفاوتی نداشت. در یمن، آوارگان داخلی در مقایسه با میزبان، خطر بیشتری برای ازدواج کودکان داشتند. در جیبوتی، پناهندگان در مقایسه با میزبان ازدواج کودکان خطر کمتری داشتند. در یافته‌های تلفیقی، میانگین خطر ازدواج کودکان در میان آواره‌ها در مقایسه با جمعیت میزبان به‌طور قابل توجهی بالاتر بود. شواهد قاطعی مبنی بر افزایش جهانی در نرخ ازدواج کودکان با بحران‌های بشردوستانه یافت نشد.

پورطاهری و همکاران (۲۰۲۳) در مرور سیستماتیک بر شیوه و عوامل کودک همسری، بیان کردند که در اکثر مطالعات، روند ازدواج کودکان کاهش یافته است. مهمترین عوامل فردی ازدواج کودکان شامل تحصیلات و شغل پاسخگو، عوامل بین فردی مانند تحصیلات و شغل والدین و شوهر، اندازه و نوع خانواده است. عوامل جامعه شامل وضعیت اجتماعی-اقتصادی، منطقه، محل سکونت، قومیت و مذهب در سطح اجتماعی است. علی‌رغم تمرکز اصلی تحقیقات و سیاست‌ها بر مداخلات کاهش ازدواج کودکان، این پدیده هنوز در بسیاری از نقاط رایج است؛ بنابراین، مداخلات ویژه بیشتری برای بهبود آموزش، کاهش فقر و نابرابری مورد نیاز است.

مطالعه فاطیما (۲۰۲۳) در مورد روند و عوامل ازدواج کودکان در منطقه طوبان، روند روبه‌رشد این پدیده را در ۳ سال گذشته نشان می‌دهد. برطبق تحقیق وی، ازدواج کودکان به دلیل تأثیر همه‌گیری کووید ۱۹ که بخش‌های مختلفی از زندگی را فلج کرده است، همچنان رو به افزایش است. بخش اقتصادی، بزرگترین عامل به دلیل تأثیر همه‌گیری کووید است، بسیاری از والدین از کار بیکار شده و کار را رها کرده‌اند. با ازدواج فرزند از مسئولیت والدین کاسته می‌شود، به همین دلیل است که ازدواج کودکان روبه‌روز در حال افزایش است. از نظر وی قانون سن ازدواج تأثیر بسیار زیادی بر حقوق زندگی کودکان دارد به‌طوری که آن‌ها متناسب با سن خود رشدونمو می‌کنند، از خشونت خانگی و ترک تحصیل جلوگیری می‌کند و همچنین سلامت مادر و کودک را بهبود می‌بخشد. نتایج این پژوهش نشان داد دلایل ازدواج زودهنگام در دهستان طوبان (۱) عوامل اقتصادی (۲) عوامل تحصیلی (۳) عوامل فرهنگی (آداب و رسوم) (۴) عوامل بی‌بندوباری بوده است.

۵-۱- مرور نظری

از دیدگاه جامعه‌شناختی، ازدواج کودکان به‌ویژه در کشورهای در حال توسعه شامل ابعاد مختلف فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی است. این پدیده عمیقاً ریشه در باورهای فرهنگی و شرایط اجتماعی و اقتصادی جامعه دارد. نظریه فرهنگی معتقد است که شیوه‌های ازدواج زودرس توسط عوامل فرهنگی-ذهنی، از جمله باورها و هنجارها، شکل می‌گیرند که چرخه ازدواج کودکان را تداوم می‌بخشد (بنلانجو، ۲۰۲۲). در کشورهای شبه‌قاره هند، ازدواج کودکان به‌عنوان یک سنت فرهنگی تلقی می‌شود که استقلال دختران جوان را تضعیف می‌کند، آن‌ها را به نقش‌های خانگی وادار می‌کند و فرصت‌های آموزشی آن‌ها را محدود می‌کند (فرناندز، ۲۰۲۳). کوهنو و همکاران (۲۰۲۰) توضیح می‌دهند ترکیبی از عوامل فردی، اجتماعی و زمینه‌ای از جمله احساس ناامنی، محدودیت‌های مالی از طرف خانواده‌ها، اجرای قوانین ناکافی، اختلاف بین دانش اجتماعی و شخصی و خانوادگی در مورد سن رسمی ازدواج، ارزش‌های فرهنگی خانوادگی (از جمله این که ازدواج کودکان را عادی دانسته و آن‌را به‌عنوان یک فضیلت برای دختران جوان معرفی می‌کنند) و اعتقادات و مناسبات مذهبی موجب شیوع مداوم این پدیده است. باورهای درون خانواده و جامعه که ازدواج را عامل بلوغ معنوی انسان در دین می‌دانند، فقدان استقلال در تصمیم‌گیری و نفوذ شدید ایدئولوژی‌های مردسالارانه در ساختار خانواده‌ها و جوامع می‌تواند مقوم کودک همسری باشد (باتیرا و پساندو، ۲۰۲۱).

انگیزه‌های اقتصادی اغلب باعث ازدواج کودکان می‌شوند؛ زیرا خانواده‌ها ممکن است آن‌را به‌عنوان وسیله‌ای برای تضمین ثبات مالی یا روابط اجتماعی درک کنند (فرناندز، ۲۰۲۳). مدل بازار ازدواج نشان می‌دهد که کیفیت ادراک شده عروس‌ها و

توانایی باروری آن‌ها با افزایش سن کاهش می‌یابد و باعث ایجاد انگیزه در ازدواج‌های زودهنگام می‌شود، به‌ویژه در زمینه‌هایی که فرصت‌های اقتصادی محدود هستند (وهاج، ۲۰۱۵).

۲- یافته‌های تحقیق

- میزان کودک همسری در کشورهای شبه قاره هند

براساس آمار خام، تعداد جمعیت زنان ازدواج‌کرده در سن قبل از ۱۸ سالگی به‌ترتیب بیشترین میزان کودک همسری در هند، بنگلادش، پاکستان، نپال، میانمار، سریلانکا، بوتان و مالدیو رخ داده‌است، اما برحسب نسبت تعداد زنان ازدواج‌کرده قبل از ۱۸ سالگی به جمعیت زنان جوان آن کشور می‌توان گفت کمترین میزان کودک همسری به‌ترتیب در مالدیو، سریلانکا و میانمار و بیشترین میزان کودک همسری در کشور بنگلادش و سپس نپال بوده‌است. در سایر کشورها وضعیت مشابهی مشاهده می‌شود و از هر ۴ زن جوان ۱ نفر ازدواج در سن پایین داشته‌است.

جدول ۱. ویژگی‌های جمعیتی و میزان کودک همسری در کشورهای شبه‌قاره هند

کشور	جمعیت (نفر)	درصد	تعداد دختران قبل از ۱۸ سالگی ازدواج کردند (میلیون نفر)	تعداد ازدواج در کودکی به- ازای تعداد زنان جوان
بنگلادش	۱۷۱۱۸۶۳۷۲	۸,۸۶	۴۱/۶ میلیون	۱ نفر از دو زن جوان
بوتان	۷۸۲۴۵۵	۰,۰۴	۷۹ هزار	۱ نفر از ۴ زن جوان
هند	۱۴۱۷۱۷۳۱۷۳	۷۳,۳۴	۲۱۶/۶ میلیون	۱ نفر از ۴ زن جوان
مالدیو	۵۲۳۷۸۷	۰,۰۳	۳۹/۷۰۰ هزار	۱ نفر از ۵۰ زن جوان
میانمار	۵۴۱۷۹۳۰۶	۲,۸۰	۳/۷ میلیون	۱ نفر از ۶ زن جوان
نپال	۳۰۵۴۷۵۸۰	۱,۵۸	۵/۳ میلیون	۱ نفر از ۳ زن جوان
پاکستان	۲۳۵۸۲۴۸۶۲	۱۲,۲۰	۱۹/۴ میلیون	۱ نفر از ۴ زن جوان
سریلانکا	۲۲۱۸۱۰۰۰	۱,۱۵	۹۹۹/۹ هزار	-
مجموع	۱۹۳۲۳۹۸۵۳۵	۱۰۰	۲۸۷۷۱۸۶۰۰	-

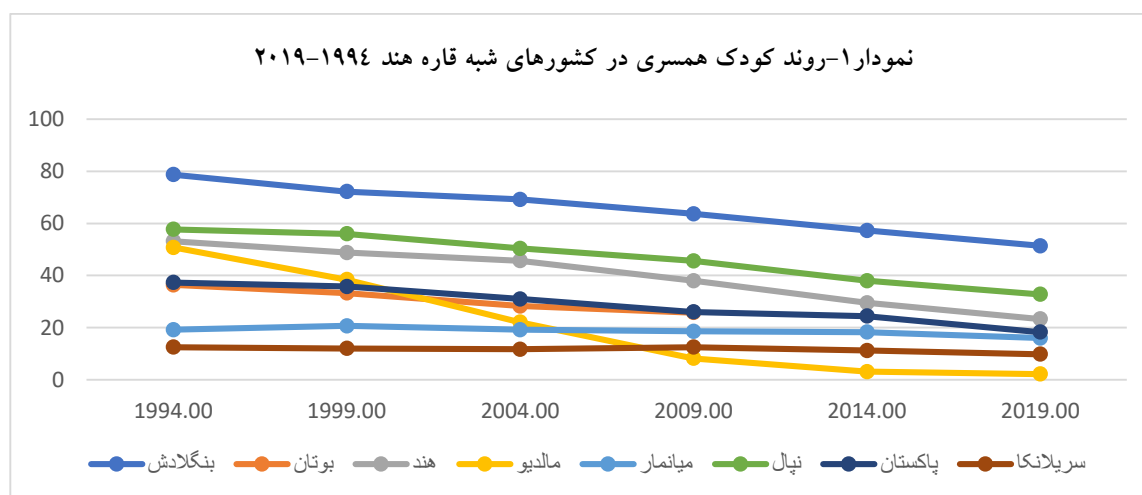
(منبع: <https://data.worldbank.org>) و (<https://childmarriagedata.org>)

- روند کودک همسری در کشورهای شبه قاره هند

روند کودک همسری در بازه زمانی ۵ ساله از سال ۱۹۹۴ تا سال ۲۰۱۹ در کشورهای شبه‌قاره هند مورد بررسی قرار گرفت. روند کلی کودک همسری در ۲۵ سال اخیر بین هشت کشور حاکی از تغییرات نزولی بوده‌است. مالدیو بیشترین تغییرات کاهش کودک همسری بین کشورها داشته‌است. در مرتبه بعد هند، بنگلادش و نپال بیشترین میزان تغییر کاهشی کودک همسری را در طول این ۲۵ سال اخیر داشته‌اند. میانمار و سریلانکا در ۲۵ سال اخیر کمترین میزان و تغییر جزئی در روند کودک همسری را نشان دادند.

جدول ۲- روند کودک همسری به تفکیک کشورهای شبه قاره هند ۱۹۹۴-۲۰۱۹

شاخص	کشور	درصد زنان ۲۰-۲۴ ساله قبل از ۱۸ سالگی ازدواج کرده اند					
		۱۹۹۴	۱۹۹۹	۲۰۰۴	۲۰۰۹	۲۰۱۴	۲۰۱۹
کودک همسری	بنگلادش	۷۸/۷	۷۲/۲	۶۹/۲	۶۳/۷	۵۷/۳	۵۱/۴
	بوتان	۳۶/۴	۳۳/۳	۲۸/۳	۲۵/۸	-	-
	هند	۵۳/۲	۴۸/۸	۴۵/۷	۳۸	۲۹/۵	۲۳/۳
	مالدیو	۵۰/۸	۳۸/۴	۲۲/۱	۸/۲	۳/۱	۲/۲
	میانمار	۱۹/۲	۲۰/۷	۱۹/۲	۱۸/۶	۱۸/۳	۱۶
	نپال	۵۷/۷	۵۶	۵۰/۴	۴۵/۶	۳۸	۳۲/۸
	پاکستان	۳۷/۳	۳۵/۸	۳۱	۲۶	۲۴/۴	۱۸/۳
	سريلانكا	۱۲/۵	۱۲	۱۱/۷	۱۲/۵	۱۱/۲	۹/۸

(منبع: <https://childmarriagedata.org>)

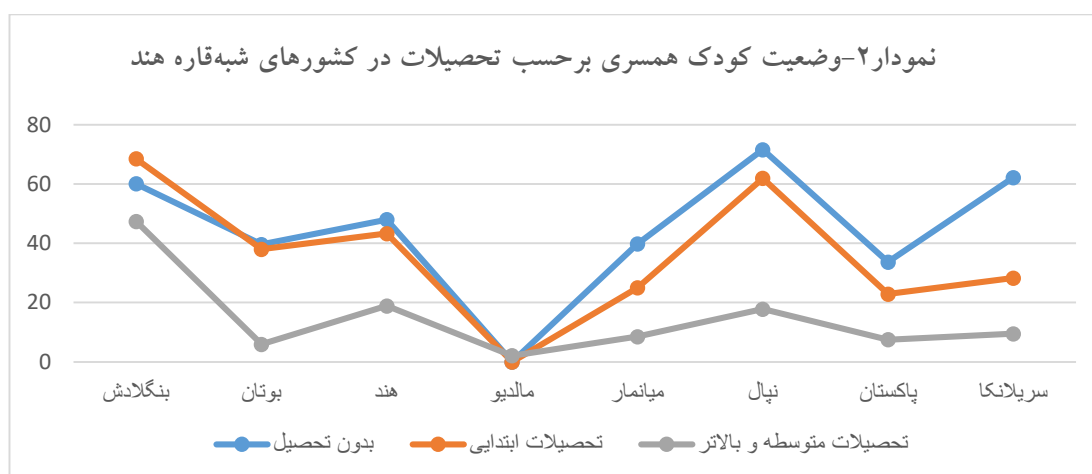
- کودک همسری در شبه قاره هند بر حسب وضعیت اجتماعی-اقتصادی دختران

✓ کودک همسری بر حسب تحصیلات

توزیع فراوانی کودک همسری بر حسب تحصیلات در هشت کشور شبه قاره هند نشان می دهد میزان بالاتر از ازدواج کودکان در میان زنان با تحصیلات پایین یا بدون تحصیل وجود داشته است. در سطح بعدی، تکمیل تحصیلات ابتدایی در بین دختران رایج بود. مقایسه توزیع درصد فراوانی در بین هشت کشور بیانگر آن است ارتباط واضحی بین ازدواج کودکان و تحصیل وجود دارد. همچنین، وضعیت آموزش متوسطه و عالی در هشت کشور پایین است. به ترتیب میزان دختران تحصیل نکرده در کشور نپال، سریلانکا و بنگلادش از سایر کشورها بیشتر است.

جدول ۳- توزیع فراوانی کودک همسری برحسب تحصیلات به تفکیک کشورهای شبه قاره هند

شاخص	کشور	تحصیلات		
		بدون تحصیل	تحصیلات ابتدایی	تحصیلات متوسطه و بالاتر
کودک همسری	بنگلادش	۶۰/۱	۶۸/۵	۴۷/۴
	بوتان	۳۹/۶	۳۸	۵/۹
	هند	۴۸	۴۳/۳	۱۸/۹
	مالدیو	-	-	۲/۱
	میانمار	۳۹/۸	۲۵	۸/۵
	نپال	۷۱/۶	۶۱/۹	۱۷/۸
	پاکستان	۳۳/۷	۲۲/۹	۷/۵
	سريلانكا	۶۲/۲	۲۸/۳	۹/۵

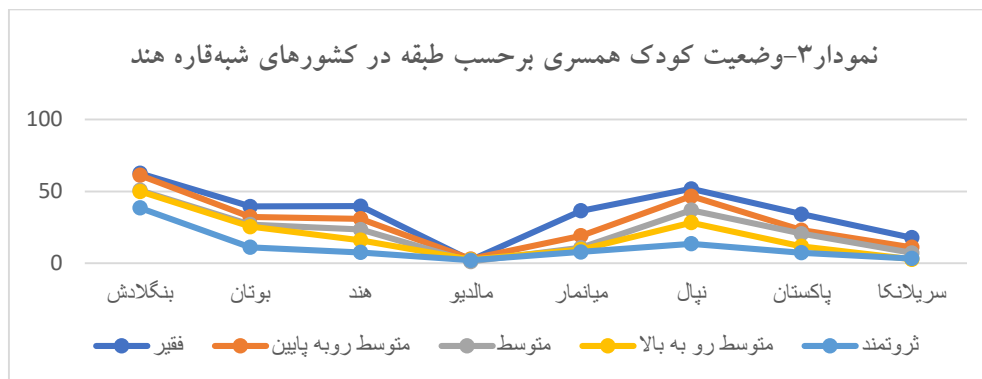
(منبع: <https://childmarriagedata.org>)

✓ کودک همسری برحسب طبقه اقتصادی

توزیع فراوانی کودک همسری بر حسب وضعیت اقتصادی در هشت کشور شبه‌قاره هند نشان می‌دهد دختران خانواده‌هایی که در پایین‌ترین طبقه اقتصادی هستند، بیشتر است. براساس مقایسه بین کشورها می‌توان گفت اکثر دختران ازدواج کرده زیر ۱۸ سال در طبقه فقیر زندگی می‌کنند. براساس توزیع میزان کودک همسری برحسب طبقه اقتصادی آن‌ها می‌توان نتیجه گرفت هر چقدر طبقه اقتصادی افراد افزایش یابد، میزان کودک همسری نیز کاهش می‌یابد (شایان ذکر است در این شاخص، وضعیت اقتصادی برحسب میزان ثروت خانواده دختران سنجیده شده است). به ترتیب در کشور بنگلادش، نپال، هند، بوتان بیشترین میزان دختران فقیر وجود دارد که در سن قبل از ۱۸ سالگی ازدواج کردند.

جدول ۴- توزیع فراوانی کودک همسری برحسب طبقه اقتصادی به تفکیک کشورهای شبه قاره هند

شاخص	کشور	طبقه اقتصادی			
		فقر	متوسط رو به پایین	متوسط	متوسط رو به بالا
کودک همسری	بنگلادش	۶۲/۵	۶۱/۲	۵۰/۷	۵۰
	بوتان	۳۹/۵	۳۲/۲	۲۶/۹	۲۵/۵
	هند	۳۹/۷	۳۰/۹	۲۳/۴	۱۶
	مالدیو	۲/۱	۲/۹	۱/۲	۲/۵
	میانمار	۳۶/۵	۱۹/۱	۱۰/۷	۹/۵
	نیپال	۵۱/۷	۴۶/۶	۳۶/۹	۲۸/۲
	پاکستان	۳۴/۱	۲۳	۲۰/۶	۱۱/۸
	سريلانكا	۱۷/۸	۱۱/۱	۷/۲	۲/۷
		ثروتمند			

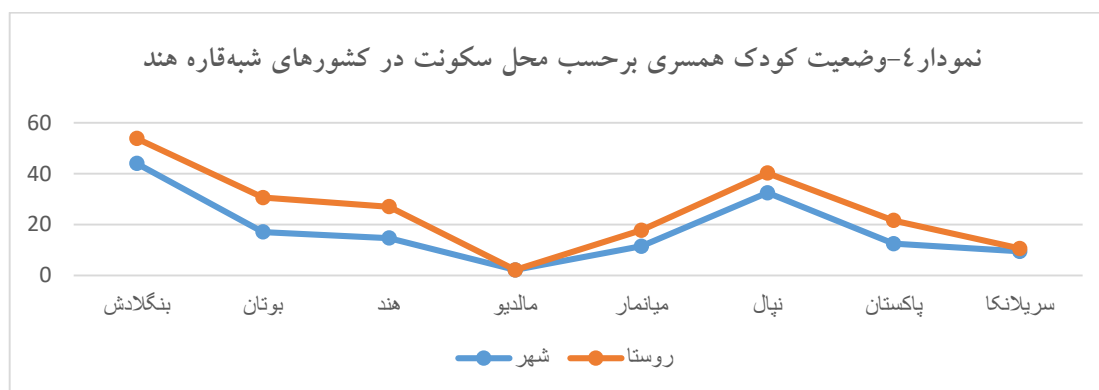
(منبع: <https://childmarriage.org>)

۷ کودک همسری برحسب محل سکونت

نتایج توزیع فراوانی در کشورهای شبه قاره هند نشان می دهد کودک همسری در مناطق روستایی بیشتر از مناطق شهری رواج دارد. در مالدیو و سریلانکا میزان کودک همسری پایین و بین شهر و روستا تفاوت چندانی ندارد. در بنگلادش، نیپال، بوتان، هند، پاکستان و میانمار به ترتیب جمعیت دختران روستایی که در سن پایین ازدواج کردند، بیشتر است. در هند و بوتان نسبت بیشتری از زنان در مناطق روستایی در مقایسه با زنان شهری، قبل از ۱۸ سال متأهل هستند.

جدول ۵- توزیع فراوانی کودک همسری برحسب محل سکونت به تفکیک کشورهای شبه‌قاره هند

شاخص	کشور	محل سکونت	
		روستا	شهر
کودک همسری	بنگلادش	۵۳/۸	۴۴
	بوتان	۳۰/۶	۱۷/۴
	هند	۲۷	۱۴/۷
	مالدیو	۲/۲	۲/۲
	میانمار	۱۷/۸	۱۱/۵
	نیپال	۴۰/۲	۳۲/۵
	پاکستان	۲۱/۶	۱۲/۵
	سريلانكا	۱۰/۶	۹/۵

(منبع: <https://childmarriagedata.org>)

- عوامل مرتبط با کودک همسری دختران در کشورهای شبه‌قاره هند

از آزمون همبستگی پیرسون جهت بررسی هم‌تغییری شاخص‌های اجتماعی-اقتصادی و روند کودک همسری کشورهای شبه‌قاره هند در بازه‌های زمانی ۵ ساله از ۱۹۹۴ تا ۲۰۱۹ استفاده گردید. به‌طور کلی، نتایج آزمون همبستگی پیرسون نشان‌داد بین شاخص‌های اجتماعی-اقتصادی کشورهای شبه‌قاره هند با روند کودک همسری در طی بازه زمانی ۱۹۹۴ تا ۲۰۱۹ رابطه معناداری وجود دارد. نتایج آزمون همبستگی پیرسون نشان می‌دهد بین شاخص نسبت فقر ملی با کودک همسری رابطه مثبت وجود دارد. به عبارتی با افزایش سطح فقر در کشورهای شبه‌قاره هند، میزان کودک همسری نیز افزایش می‌یابد. نتایج آزمون همبستگی پیرسون حاکی از آن است بین شاخص نرخ باروری با کودک همسری رابطه مثبت وجود دارد. در واقع می‌توان گفت در کشورهایی که نرخ باروری بیشتر است، میزان کودک همسری نیز بیشتر رواج دارد. براساس آزمون همبستگی پیرسون بین شاخص درآمد ناخالص ملی با کودک همسری رابطه منفی وجود دارد. به عبارتی با افزایش درآمد ناخالص ملی در کشورهای شبه‌قاره هند، میزان کودک همسری کاهش می‌یابد. آزمون همبستگی بیانگر آن است رابطه مثبت بین شاخص نابرابری جنسیتی با کودک همسری وجود دارد. به عبارتی دیگر، هر چقدر نابرابری جنسیتی در کشورهای شبه‌قاره هند بیشتر باشد، میزان کودک همسری نیز بیشتر است. نتایج این آزمون همچنین نشان‌داد بین شاخص توسعه انسانی با کودک همسری

رابطه منفی برقرار است. در حقیقت، هر چقدر شاخص توسعه انسانی در کشورهای شبه قاره هند بیشتر می شود، میزان کودک همسری کمتر می شود. براساس نتایج آزمون همبستگی بین متغیرها می توان گفت به ترتیب بیشترین میزان رابطه را شاخص نابرابری جنسیتی، توسعه انسانی و درآمد ناخالص ملی با میزان کودک همسری در کشورهای شبه قاره هند دارد.

جدول ۵- عوامل مرتبط با کودک همسری در کشورهای شبه قاره هند

نسبت فقر ملی	ضریب همبستگی پیرسون	سطح معنی داری
۰/۴۸	۰/۰۱	
۰/۳۵	۰/۰۱	
درآمد ناخالص ملی	-۰/۵۳	۰/۰۰
نابرابری جنسیتی	۰/۷۵	۰/۰۰
توسعه انسانی	-۰/۶۳	۰/۰۰

۳- نتیجه

یافته های تحقیق حاکی از آن است کودک همسری، یک مسئله شایع در شبه قاره هند است. بیشترین نسبت کودک همسری در بین کشورهای شبه قاره هند متعلق به کشور بنگلادش و نپال و کمترین متعلق به کشور مالدیو، سریلانکا و میانمار است. در کشورهای شبه قاره هند، نابرابری در کودک همسری بر اساس تحصیل، ثروت و محل سکونت مشاهده می شود. کودک همسری دختران در میان گروه های محروم تر و طبقات ثروت پایین تر، بیشتر است. نرخ بالاتر ازدواج کودکان در میان زنان با تحصیلات پایین یا بدون تحصیلات و خانواده های فقیر و روستایی وجود دارد.

در کشورهای دارای بیشترین میزان کودک همسری نظیر: بنگلادش، نپال، هند و بوتان میزان نابرابری اجتماعی و اقتصادی در ابعاد مختلف زیاد است. در واقع، بیشترین میزان کودک همسری در طبقات فقیر، فاقد تحصیل و روستایی رخ می دهد و این دختران، نابرابری مضاعفی اعم از نابرابری تحصیلی، اقتصادی، مرکز و حاشیه را تجربه می کنند. مطابق با نظریه بازار ازدواج و کوهنو و همکاران می توان گفت مجموع این شرایط اقتصادی و فرهنگی موجب ازدواج این دختران در سن پایین می شود. پژوهش های مختلف از جمله (اکبری و پورقنبر، ۱۳۹۸؛ عباسی و همکاران، ۱۴۰۲؛ مک کوری و همکاران، ۲۰۱۹؛ سابرمانی و همکاران، ۲۰۲۲) نیز بر اهمیت این ۳ عامل در شیوع کودک همسری تأکید داشتند. در جوامع سنتی و کمتر توسعه یافته نظیر: مناطق روستایی دختران بیشتر به دلایل فرهنگی و اقتصادی از رفتن به مدرسه محروم می شوند و در جو فرهنگی این جوامع مطابق مطالعات بهرامی و همکاران (۱۴۰۱)، عباسی و همکاران (۱۴۰۱) و سبزه ای و کوکی ذاکر (۱۴۰۲) به ازدواج دختر اهمیت بیشتری تا تحصیل می دهند و دختر ازدواج نکرده از اعتبار اجتماعی کمتری برخوردار است. در نتیجه حتی حس رقابت بین دختران برای ازدواج در سن پایین پیش می آید.

بررسی روند کودک همسری شبه قاره هند نشان داد کاهش قابل توجهی در کشورهایی مانند: مالدیو، هند، بنگلادش و نپال از دهه ۱۹۹۰ رخ داده است و مالدیو بیشترین کاهش را تجربه کرده است. تحقیق پورطاهری و همکاران (۲۰۲۳) روند کاهشی کودک همسری را به طور کلی و تحقیق مک کوری و همکاران (۲۰۱۹) سیر نزولی کودک همسری را به خصوص در هند اذعان داشته است. روند نزولی کودک همسری حاکی از این است که این نابرابری ها به طور کلی در دهه گذشته کاهش یافته است. میانمار و سریلانکا که کمترین نسبت کودک همسری را نسبت به سایر کشورهای شبه قاره هند داشتند، تغییر چندانی نیز در

طول زمان نشان‌ندادند. دلایل عدم تغییر روند کودک همسری در این کشورها از یک‌طرف می‌تواند نشان‌دهنده آن باشد که عوامل دیگری احتمالاً در وقوع کودک همسری دختران در این کشورها نقش دارد یا در شرایط جامعه و کاهش نابرابری‌ها تغییری رخ‌نداده‌است.

بررسی رابطه شاخص‌های اجتماعی و اقتصادی کشورهای شبه‌قاره هند با کودک همسری می‌تواند تا حدودی روند کاهش کودک همسری را در این کشورها تبیین نماید. مطابق با تحقیق التجائی و عزیززاده (۱۳۹۵) در مناطق مختلف ایران نتایج این تحقیق نشان‌داد با بهبود وضعیت اقتصادی-اجتماعی جامعه و کاهش سطح فقر در جامعه، میزان کودک همسری نیز کاهش می‌یابد. بر این اساس، می‌توان بیان نمود بین شاخص‌های کلان این کشورها با وضعیت خانوارها و دخترانی که درون خانواده زندگی می‌کنند، رابطه وجود دارد. همچنین می‌توان نتیجه گرفت با افزایش درآمد ناخالص ملی، توسعه انسانی، باروری و کاهش سطح فقر و نابرابری جنسیتی به‌طور متقابل در طی این دوران نابرابری‌های تحصیلی، اقتصادی و مرکز و حاشیه نیز کمتر شده و در نتیجه میزان کودک همسری دختران روند نزولی یافته‌است؛ زیرا، هر یک از این شاخص‌های کلان دربرگیرنده ابعاد اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی هستند و بهبود وضعیت آن‌ها حاکی از کاهش نابرابری‌های اقتصادی، اجتماعی و تحصیلی است.

طبق نظر گی و همکاران (۲۰۱۰) دختران و زنان از سال ۱۹۹۰ پیشرفت‌های بزرگی داشته‌اند، اما هنوز به برابری جنسیتی دست نیافته‌اند. نابرابری جنسیتی همچنان یک مانع بزرگ برای توسعه انسانی است. در این راستا، کودک همسری دختران نیز ناشی از نابرابری‌های جنسیتی و عدم توسعه انسانی است. چنانچه یافته‌های این تحقیق نیز نشان‌داد هرچقدر نابرابری جنسیتی در کشورهای شبه‌قاره هند کاهش یابد، کودک همسری نیز کاهش می‌یابد. بر این اساس می‌توان گفت هرچقدر نابرابری‌های اقتصادی، جنسیتی، اجتماعی کمتر باشد، سطح توسعه آن کشور بیشتر می‌شود و کودک همسری نیز کمتر رخ می‌دهد.

یکی از نکاتی که در این تحقیق برجسته شد بدین قرار است؛ در دوره‌های زمانی که نرخ باروری در کشورهای شبه‌قاره هند زیاد می‌شود، کودک همسری نیز افزایش می‌یابد. پساکی (۲۰۲۱) و پورطاهری (۲۰۲۳) در تحقیق خود ذکر کردند اندازه خانوار و ترس از عدم باروری در کاهش سن ازدواج دختران تأثیر دارد. دلایل زیادی برای ازدواج کودکان در شبه‌قاره هند وجود دارد. فقر، ضعف اجرای قوانین، مردسالارانه، هنجارهای اجتماعی برای تضمین شرافت خانواده، عوامل مهمی هستند که خطر ازدواج دختر را درحالی‌که هنوز کودک هستند، افزایش می‌دهند. باورهای فرهنگی در زمینه فرزندآوری و عدم دانش پیشگیری از حاملگی ناخواسته می‌تواند سبب ساز افزایش بُعد خانواده و مشکلات و فشارهای اقتصادی آن‌ها شود. مجموع این شرایط هنجارها، فقر مالی، فقر فرهنگی و بارداری، روند کودک همسری و تجربه حاملگی زودرس را در دختران (سپتیارم و همکاران، ۲۰۱۹) شکل می‌دهد؛ بنابراین، کودک همسری نه تنها ناشی از نابرابری است، بلکه به نابرابری بیشتر نیز منجر می‌شود؛ زیرا دخترانی که در سن پایین ازدواج می‌کنند با آسیب‌هایی نظیر: خشونت خانگی، ترک تحصیل و همچنین عوارض جسمانی و روحی مواجه می‌شوند (فاطمی، ۲۰۲۳). ترویج قانون منع ازدواج قبل از ۱۸ سالگی به‌طور گسترده و اجرای مداخله‌های هدفمند و حمایت‌گرایانه برای بهبود وضعیت محروم‌ترین گروه‌های جامعه، استراتژی‌های پیشنهادی برای رفع این نابرابری‌ها و کاهش نرخ ازدواج کودکان در منطقه است. همچنین، با توجه به ماهیت پیچیده کودک همسری در بافت‌های مختلف فرهنگی، تلاش‌هایی برای بهبود آموزش، اشتغال، انتشار اطلاعات از طریق رسانه‌های جمعی و برابری گرای جنسیتی مورد نیاز است.

۴- منابع

اکبری، محمدعلی؛ پورقنبر، محمدحسن. (۱۳۹۸). ازدواج زودرس دختران در مناطق شهری ایران در طی دهه‌های چهل و پنجاه شمسی (مطالعه موردی: شهر تهران)، جامعه‌شناسی تاریخی، ۱۱(۱)، ۴۴-۲۳.

التجائی، ابراهیم؛ عزیززاده، مینا. (۱۳۹۵). بررسی عوامل اقتصادی و فرهنگی مؤثر بر سن ازدواج در ایران: یک مطالعه میان استانی. جامعه‌پژوهی فرهنگی، ۷(۳)، ۱-۱۸.

بهرامی، ولی، حق‌کرم‌الله، مصطفی؛ قربانی، علیرضا. (۱۴۰۱). مطالعه داده‌بنیاد ازدواج زودهنگام دختران شهرستان پل دختر (مورد مطالعه: روستای زیودار). راهبرد اجتماعی - فرهنگی، ۱۱(۴)، ۴۷۳-۵۰۱. doi: 10.22034/scs.2022.16242

پورعباسی، شمسی؛ کردزنگنه، جعفر؛ شریفی، منصور. (۱۴۰۱). زمینه‌ها و تعیین‌کننده‌های ازدواج زودهنگام زنان در شهرستان اهواز. نامه انجمن جمعیت‌شناسی ایران، ۱۷(۳۴)، ۱۷۹-۲۰۶. doi: 10.22034/jpai.2023.1988905.1267

حسینی‌فر، عبدالرسول؛ ناظریان، نورمحمد؛ توسلی، محمدمهدی. (۱۳۹۷). بررسی مردم‌شناختی آیین‌های ازدواج در ایران و هند. مطالعات شبه قاره، ۱۰(۳۴)، ۱۲۸-۱۰۹. doi:10.22111/jsr.2018.4066

سبزه‌ای، محمدتقی؛ کوکبی‌ذاکر، سمیه. (۱۴۰۲). تحلیل کیفی دلایل، زمینه‌ها و پیامدهای ازدواج زودرس از منظر دانش‌آموزان دختر متأهل. پژوهش‌های جامعه‌شناسی معاصر، ۲۴، ۵۱-۲۹. doi: 10.22084/csr.2023.25555.205

فرهمند، مهناز؛ دانافر، فاطمه؛ پورابراهیم‌آبادی، محبوبه. (۱۳۹۹). واکاوی تجارب زناشویی کودک همسری: درهم‌آمیختگی عاطفی-فکری و بی‌قدرتی. پژوهش‌های جامعه‌شناسی معاصر، ۹(۱۷)، ۱۴۵-۱۱۵. doi: 10.22084/csr.2021.22142.1833

ویسی‌ناب، فتح‌الله؛ بابایی‌اقدام، فریدون؛ ابراهیم‌زاده آسمین، حسین. (۱۳۹۲). بررسی تطبیقی وضعیت شاخص توسعه انسانی در کشورهای شبه قاره. مطالعات شبه قاره، ۵(۱۷)، ۱۷۰-۱۵۳. doi: 10.22111/jsr.2014.1407

Agrawal, Kirti. (2018). Causes and prevention of child marriage in india. Journal of emerging technologies and innovative research. 5(4), 105-107.

Banlanjo, Ngoran. (2022). Cultural Pedogamy: Towards an Eco-Cultural Theory of Early (Child) Marriage. European Journal of Humanities and Social Sciences. 2. 98-102. 10.24018/ejsocial.2022.2.6.334.

Batrya, E. & pesando, L. M. (2021). Trends in child marriage and new evidence on the selective impact of changes in age-at- marriage laws on early marriage. ssm - population Health, 14:100 _ 118.

Burgess RA, Jefery M, Odero SA, Rose-Clarke K, Devakumar D. (2022). Overlooked and unaddressed: a narrative review of mental health consequences of child marriages. PLOS Global Public Health, 2(1): e0000131.

Cordova-Pozo, K.L., Anishettar, S.S., Kumar, M. et al.(2023). Trends in child marriage, sexual violence, early sexual intercourse and the challenges for policy interventions to meet the sustainable development goals. Int J Equity Health, 22(250): 1-12. <https://doi.org/10.1186/s12939-023-02060-9>.

Elnakib S., Paina L., Attal B., et al(2023). Incidence of child marriage among refugees and internally displaced persons in the Middle East and South Asia: evidence from six cross-sectional surveys, *BMJ Open*, 13:e070056. doi: 10.1136/bmjopen-2022-070056.

Fan, S., Koski, A. (2022). The health consequences of child marriage: A systematic review of the evidence. BMC Public Health, 22, 309.

Fatimah, S. (2023). Trends And Impacts Of Child Marriage In A Psychological Perspectives (Case Study in Tuban Regency). Al Hakam: The Indonesian Journal of Islamic Family, 3(1):65-77. doi: 10.35896/alhakam.v3i1.497

Fernandes, Muriel. (2023). Child Marriage in India: A Sociological Review. Integrated Journal for Research in Arts and Humanities. 3. 171-176. 10.55544/ijrah.3.5.15.

- Gaye, Amie & Klugman, Jeni & Kovacevic, Milorad & Twigg, Sarah & Zambrano, Eduardo. (2010). *Measuring Key Disparities in Human Development: The Gender Inequality Index*. United Nations Development Programme.
- International Institute for Population Sciences (2017). *National Family Health Survey (NFHS-4) 2015–2016*. International Institute for Population Sciences (IIPS), Mumbai, India, pp. 791–846.
- John NA, Kapungu C, Sebany M, Tadesse S. (2022). Do gender-based pathways influence mental health? Examining the linkages between early child marriage, intimate partner violence, and psychological well-being among young Ethiopian women (18–24 years Old). *Youth Soc.* 11(2):104–23.
- John, N. A., Edmeades, J., Murithi, L., Barre, I. (2018). Child marriage and relationship quality in Ethiopia. *Culture, Health & Sexuality*, 21(8), 853-866. doi:10.1080/13691058.2018.1520919.
- Kidman, R.(2017). Child marriage and intimate partner violence: A comparative study of 34 countries. *Int. J. Epidemiol.* 46, 662–675.
- Kohno, A., Techasrivichien, T., Sugimoto, S.P; Dohui, M., Nik farid, N. D; & Nakayama, T. (2020). Investigation of the key factors that influence the girls to enter into child marriage: A meta-synthesis of qualitative evidence. *PloS one*, 15(7): e0235959.
- Kyari GV, Ayodele J. (2014). The socio-economic effect of early marriage in North Western Nigeria. *Mediterranean J Soc Sci.* 5(14):582.
- Lowe, M., Joof, M., Rojas, B.M.(2022). Social and cultural factors perpetuating early marriage in rural Gambia: An exploratory mixed methods study. *F1000Research*, 8, 1949.
- MacQuarrie, Kerry L. D., Christina Juan, and Thomas D. Fish. (2019). *Trends, Inequalities, and Contextual Determinants of Child Marriage in Asia*. DHS Analytical Studies, 69. Rockville, Maryland, USA: ICF.
- Pourtaheri A., Sany SBT., Aghaee MA., Ahangari H., Peyman N.(2023). Prevalence and factors associated with child marriage, a systematic review. *BMC Womens Health.* 23(1):531. doi: 10.1186/s12905-023-02634-3.
- Psaki, Stephanie & Melnikas, Andrea & Haque, Eashita & Saul, Grace & Misunas, Christina & Patel, Sangram & Ngo, Thoai & Amin, Sajeda. (2021). What Are the Drivers of Child Marriage? A Conceptual Framework to Guide Policies and Programs. *Journal of Adolescent Health.* 69. S13-S22. 10.1016/j.jadohealth.2021.09.001.
- Sekine, K.; Hodgkin, M.E.(2017). Effect of child marriage on girls' school dropout in Nepal: Analysis of data from the Multiple Indicator Cluster Survey 2014. *PLOS ONE*, 12, e0180176.
- Septiarum, R.; Suwarni, L.; Alamsyah, D.(2019). Unwanted Pregnancies and Early Marriage Child Aged 13–18 Years. *Indian J. Public Health Res*, 10, 1792–1797. 10.37506/v10/i12/2019/ijphrd/192125.
- Singh, S.& Kaur, M. (2023). Child marriage in India: The Chains of Tradition. *Educational Administration: Theory and Practice.* 30. doi: 10.53555/kuey.v30i1.5181
- Siniša, Franjić. (2018). Adolescent Pregnancy is a Serious Social Problem. *Journal of Gynecological Research and Obstetrics.* 4. 006-008. 10.17352/jgro.000049.
- Svanemyr J., Chandra-Mouli V., Raj A., [Travers E.](#) & [Sundaram L.](#) (2015). Research priorities on ending child marriage and supporting married girls. *Reprod Health*, 12:80.
- Tambe, A. (2022). Review of the book *Sex, Law, And The Politics Of Age: Child Marriage In India, 1891–1937*[by Ishita Pande]. *The Journal of the History of Childhood and Youth.* 15(2), 341-343. <https://dx.doi.org/10.1353/hcy.2022.0029>
- UNICEF (2024). The Child Marriage Data Portal. Available at: <https://childmarriagedata.org>.

- UNICEF .(2022). Child marriage is a violation of human rights, but is all too common. <https://data.unicef.org/topic/child-protection/child-marriage/#more> .
- UNICEF(2021). Child marriage. Available at: [https:// data.unicef.org/topic/child-protection/child-marriage/](https://data.unicef.org/topic/child-protection/child-marriage/).
- UNICEF. (2016). Mapping of Child Marriage Initiatives in South Asia. UNFPA: New York.
- UNICEF.(2020). Child Marriage around the World. Available online: <https://www.unicef.org/stories/child-marriage-aroundworld>.
- UNICEF.(2021). Towards ending child marriage: Global trends and profiles of progress. New York: UNICEF.
- United Nations Children's Fund (2018). Child Marriage: Latest trends and future prospects. New York: UNICEF.
- United Nations Development Programme(2024). Gender Inequality Index (GII). Available at: <https://hdr.undp.org/data-center>.
- United Nations Development Programme(2024). Human Development Index (HDI). Available at: <https://hdr.undp.org/data-center>.
- Wahhaj, Z. (2015). A theory of child marriage. Research Papers in Economics, University of Kent.
- World Bank Group(2024). DataBank, Metadata Glossary. Available at: <https://databank.worldbank.org/metadataglossary/>

